

Reaksjoner på siste klimanytt fra Strasbourg

Norges institusjon for menneskerettigheter (NIM)
og faggruppen for klimarett ved UiO

Avgjørelser fra storkammeret i EMD

- Første gang EMD har tatt stilling til forholdet mellom klimaendringene og menneskerettighetene
- Dom 16-1 i *Klimaseniorinnen m.fl. mot Sveits*
- Avvisningsavgjørelser i *Carême mot Frankrike og Duarte m.fl. mot Portugal og Norge m.fl.*

Kort presentasjon av hovedspørsmål og konklusjoner

1. Hvem har rett til å klage til EMD?

1.1 Offerstatus etter **EMK artikkel 34**

1.2 Jurisdiksjon etter **EMK artikkel 1** og uttømming av nasjonale rettsmidler etter **EMK artikkel 35**

2. Var EMK krenket i *Klimaseniorinnen m.fl. mot Sveits*?

2.1 Rett til privatliv og hjem etter **EMK artikkel 8**

2.2. Retten til en rettfærdig rettergang etter **EMK artikkel 6**

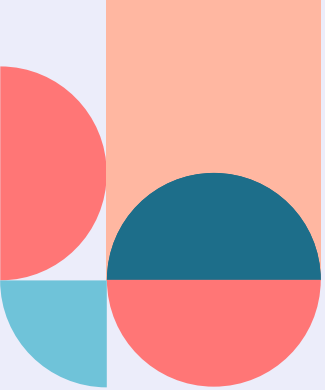

1.1

Klagerett etter EMK artikkel 34

EMK artikel 34:

The Court may receive applications from any **person**, **non-governmental organisation** or group of individuals claiming to be the **victim** of a violation by one of the High Contracting Parties of the rights set forth in the Convention or the protocols thereto.

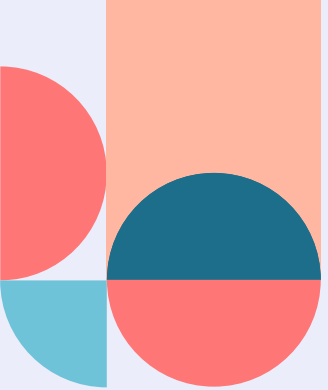

Har *individer* klagerett på klimaområdet?

§ 483: **alle** kan på en eller annen måte være **påvirket av klimaendringene**, og en for vid tolkning av offerkravet kan føre til at et **enormt antall personer** får klagerett

§§ 487 og 488: Spesielt **høy terskel** for å oppfylle to kriterier til offerstatus til fysiske personer:

- a) klageren er i **høy grad eksponert** for klimaendringene, både i omgang og alvorlighetsgrad
 - b) det et **presserende behov** for at klageren får prøvd saken sin, på grunn av manglende eller inadekvate tiltak for å redusere klimaskade
- **Individene i *Carême* og *Klimaseniorinnen* oppfylte ikke denne terskelen**, mens ikke grunnlag for å avklare i *Duarte*

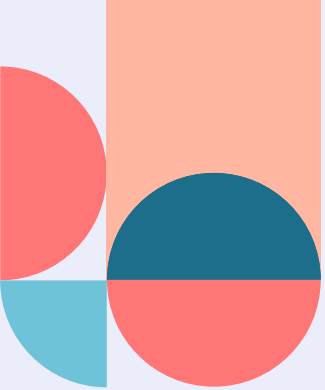
Kan foreninger likevel representere individer?

§ 489: I modern samfunn, i møte med komplekse offentlige beslutninger, kan foreninger være en av få muligheter til at individer effektivt kan beskytte deres rettigheter

§ 490: Dette er reflektert i **Århuskonvensjonen**, som er tilnærmet universelt ratifisert av medlemsstatene

§ 499: Klimaendringene er en “**common concern of humankind**”, og behovet for “**intergenerational burden-sharing**” taler for å tillate representasjon i klimasaker. I lys av hvor alvorlig klimaendringene er, behovet for umiddelbar handling for å beskytte rettigheter, og risikoen for irreversible skader, tillater EMD *unntaksvis* at foreninger kan representere individers rettigheter i denne unike konteksten.

§ 500: Men på **visse vilkår**

Kriterier for å vurdere representasjon

§ 502: foreningen må være

- a) **Lovlig etablert;**
- b) Ha et **formål om å beskytte rettigheter**, inkludert mot klimaendringene
- c) **Genuint være kvalifisert** til å handle på vegne av rettighetene til sine medlemmer

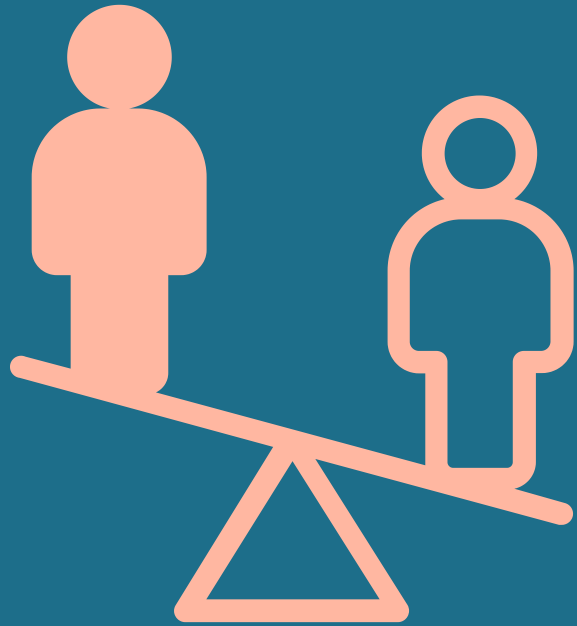
§ 503: [...] at den har en **ideell karakter**, arten og omfanget av dens aktiviteter innenfor den relevante jurisdiksjonen, dets **medlemskap** og representativitet, dens prinsipper og transparens

- **Foreningen *Klimaseniorinnen* oppfylte i følge EMD disse kravene, og kunne representere sine medlemmers rettigheter**

1.2

EMK artikkel 1 og artikkel 35

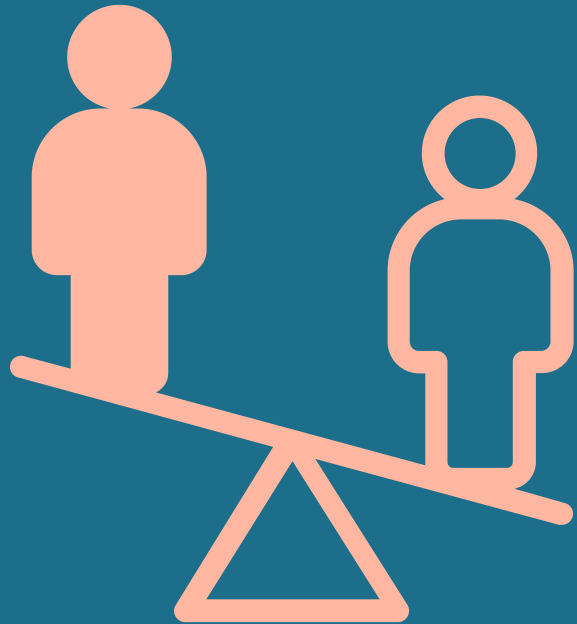

Duarte m.fl. mot Portugal m.fl.

Jurisdiksjon etter EMK artikkel 1:

§ 213: EMD mener det ikke er grunnlag for å tolke jurisdiksjonsbegrepet utvidende, og avviser ekstraterritorial jurisdiksjon

- Altså: Norge har ikke ansvar for barn i Portugal

Duarte m.fl. mot Portugal m.fl.

Uttømming av nasjonale rettsmidler etter EMK
artikkel 35:

§ 227: Klagerne prøvde ikke dette, og klagen
avvises

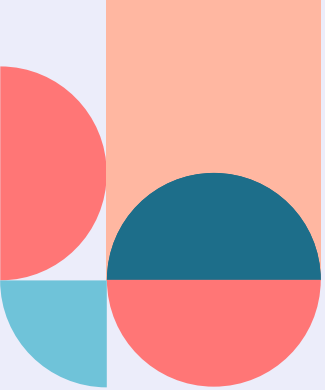
2

**2. Var EMK krenket i
*Klimaseniorinnen m.fl. mot
Sveits?***

2.1

**Rett til privatliv og hjem etter
EMK artikkel 8**

Kan retten til privatliv og hjem anvendes på klimaendringene?

EMD sier at det ikke nå, i 2024, kan være tvil *om* at klimaendringene er en menneskerettslig utfordring. Spørsmålet er *på hvilken måte*.

§ 444: **Dråpen i havet** argumentet avvises, fordi statens positive forpliktelse under konvensjonen ikke er en “but for” test. Det er tilstrekkelig at staten kan treffe tiltak for å redusere omfanget av klimaendringene (hvert tonn teller)

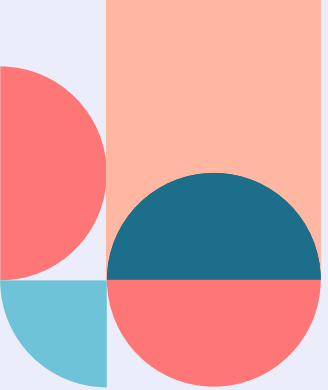
§ 519: Med grunnlag i tidligere miljøpraksis, best tilgjengelig vitenskap og muligheten for å begrense skaden, kommer EMD til at EMK artikkel 8 omfatter en rett for enkeltpersoner til effektiv beskyttelse fra statlige myndigheter mot **alvorlige skadelige virkninger av klimaendringer på deres liv, helse, velvære og livskvalitet.**

«Climate change is a threat to human well-being and planetary health.

There is a **rapidly closing window** of opportunity to secure a liveable and sustainable future for all.

The **choices and actions** implemented in this decade will have **impacts now and for thousands of years.**»

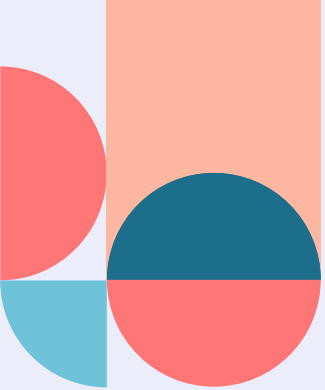
FNs klimapanel, *AR6 Synthesis Report Summary for Policymakers*, 2023
avsnitt C.1

Hvilke positive forpliktelser har myndighetene etter EMK artikkel 8?

Delt skjønnsmargin balanserer kryssende hensyn (§ 543)

- Statene **må kutte utslipp** i tråd med vitenskapen og på en måte som ikke skyver denne plikten over på fremtidige generasjoner, **i tråd med visse kriterier**.
- **EMD sier ikke konkret hvordan statene må gjøre dette**. Valget av konkrete tiltak er opp til politikerne, og faller innenfor statenes skjønnsmargin.

Kriterier for å vurdere om en stat oppfyller sine forpliktelser etter EMK artikkel 8 i §§ 544-554:

“**substantial and progressive reduction** of their respective GHG emission levels, with a view to **reaching net neutrality within, in principle, the next three decades**”

“to avoid a disproportionate burden on future generations, immediate action needs to be taken”

Helhetsvurdering av om staten har tatt hensyn til behovet for å

- a) vedta generelle tiltak som spesifiserer en **målrettet tidsramme** for å oppnå **karbonnøytralitet** og **det samlede gjenværende karbonbudsjettet for samme tidsramme**, eller en annen tilsvarende metode for kvantifisering av fremtidige utslipp av klimagasser, i tråd med det overordnede målet for nasjonale og/eller globale klimaforpliktelser;
- b) fastsette **mellomliggende mål for reduksjon** av klimagassutslipp og veier (etter sektor eller andre relevante metoder) som i prinsippet anses å være i stand til å **oppfylle de overordnede nasjonale målene**
- c) legge frem **bevis for om de har overholdt, eller er i ferd med å overholde**, de relevante målen
- d) holde målene for reduksjon av klimagassutslipp **oppdatert** med nødvendig aktsomhet og basert på beste tilgjengelige bevis;
- e) **handle i god tid og på en hensiktsmessig og konsistent** måte når de utarbeider og gjennomfører relevant lovgivning og tiltak.

Hvorfor krenker Sveits denne plikten?

1. Sveits har **kuttet 11 % av sine utslipp** siden 1990, og nådde dermed ikke eget mål om 20 % utslippskutt innen 2020.
 2. Et **lovtomt rom** der det ikke var noen regulering av utslippskutt etter 2024, og med en ny klimalov som enda ikke var vedtatt, var fortsatt utslippskutt i perioden 2025 til 2030 uregulert.
 3. Klimaloven var for **uforpliktende**.
 4. Sveits hadde ikke kvantifisert sin del av sitt **gjenværende karbonbudsjett** eller på annet måte satt grenser for utslipp de fortsatt kunne slippe ut for å beskytte grunnleggende rettigheter.
- I lys av kompleksiteten til disse temaene, er det **opp til Sveits** å finne ut hvilke tiltak som skal **reparere bruddet** på EMK art. 8.

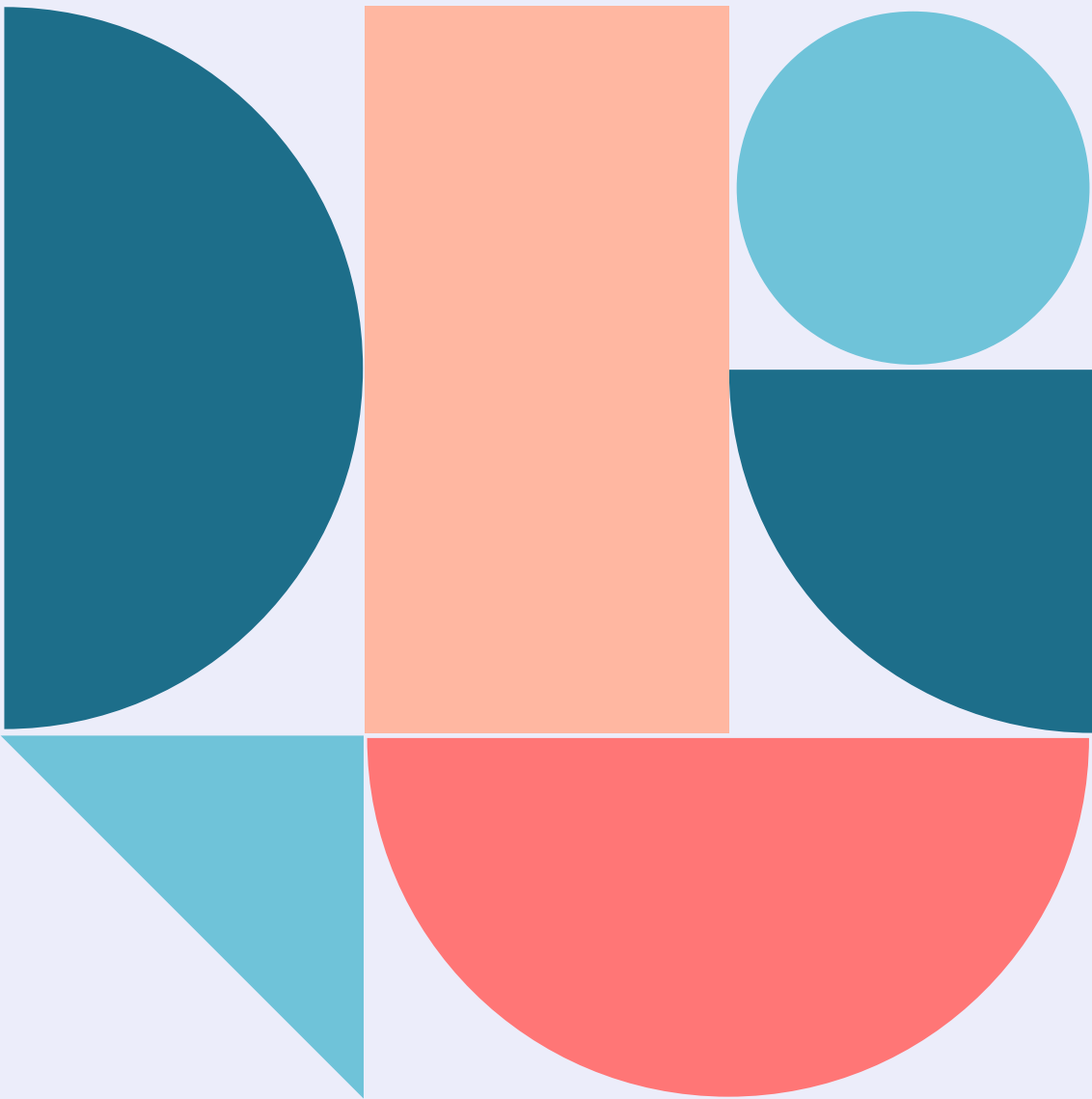
2.2

**Rett til rettferdig rettergang
etter EMK artikkel 6**

Sveits krenket EMK artikkel 6

- *Anvendelig* fordi det var en genuin og seriøs tvist om retten til privatliv og hjem
- *Krenket* fordi
 - *Klimaseniorinnen* hadde fått sin sak avvist i nasjonale domstoler basert på utilstrekkelige vurderinger av hvorfor det var nødvendig å prøve saken
 - Det fantes ikke andre tilgjengelige rettsmidler der de kunne få saken sin prøvd

Reaksjoner på siste klimanytt fra Strasbourg

Norges institusjon for menneskerettigheter (NIM)
og faggruppen for klimarett ved UiO